

Список використаних джерел

1. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T150794.html.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Гарантії правомірного застосування негласних заходів ЄСПЛ розглянув у справі «Ліблік та інші проти Естонії» (заяви 173/15 та 5 інших), передає інформаційний ресурс ECHR: Ukrainian Aspect. URL: <https://bl.od.court.gov.ua/sud1506/pres-centr/news/746391/>.
5. Постанова Верховного Суду від 08.04.2020 № 164/104/18 провадження № 51-10414км18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749774> (дата звернення: 10.08.2021).
6. Case of Malininas v. Lithuania, no. 10071/04, § 37, 1 July 2008 . URL: <https://www.hr-dp.org/conte> (дата звернення: 10.04.2021).

Гладій Євген Васильович,

керівник Обухівської окружної прокуратури
Київської області

ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція вже давно не є локальною проблемою – вона перетворилася на транснаціональне явище, що впливає на суспільства й економіки всіх країн та зумовлює винятково важливе значення міжнародного співробітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею [1]. Актуальність проблеми протидії корупції, як і раніше, обумовлена високим рівнем її суспільної небезпеки. Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020, корупція визнана актуальною загрозою національній безпеці України, а пріоритетом її забезпечення визнано захист особи, суспільства й держави від правопорушень, зокрема корупційних, та забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди [2]. Корупція негативно впливає на всі аспекти життєдіяльності в суспільстві, на розвиток соціальних, фінансово-економічних процесів, призводить до величезних економічних втрат, руйнує правові й етичні відносини між людьми, гальмує розвиток держави та стає на заваді євроінтеграції.

Окрім негативних майнових наслідків, корупція причиняє шкоду й немайнового характеру, зокрема репутаційного. Так, її поширення зумовлює низьку довіру до органів державної влади та їх представників [3]. Саме тому запобігання і протидія корупційним та

пов'язаним із корупцією правопорушеннями є одним із пріоритетних завдань держави.

Успішна реалізація державної антикорупційної політики вимагає створення злагодженого інституціонального механізму, що складається з органів, спеціально уповноважених на запобігання корупційним правопорушенням, їх встановлення та розслідування, викриття і притягнення до юридичної відповідальності винних у їх вчиненні осіб. Важливе місце у складі такого механізму посідають органи прокуратури.

Законом України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) органи прокуратури віднесено до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, які повинні вживати заходи щодо притягнення у встановленому законом порядку осіб до відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, усунення наслідків таких діянь, а також ініціювання проведення службового розслідування з метою встановлення причин і умов, що їм сприяли [4].

Органи прокуратури згідно із статтею 1 Закону безпосередньо виявляють, припиняють або розслідують корупційні правопорушення. Упродовж останніх років триває процес реформування системи органів прокуратури відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав. Прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому Законом України «Про прокуратуру», здійснює визначені статтею 131¹ Конституції України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства і держави.

На сьогодні антикорупційне законодавство істотно оновлено, його, зокрема, утворюють Закони України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р., «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2015–2017 роки» від 14.10.2014 р., Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 265, Указ Президента України «Про Національну раду з питань антикорупційної політики» від 14.10.2014 р. № 808/204. На виконання цих нормативних актів розроблено Антикорупційну програму Генеральної прокуратури України на 2019–2020 роки, затверджену наказом Генеральної прокуратури України від 01.03.2019 р. № 38 та Антикорупційну програму Офісу Генерального прокурора на 2021–2022 роки, затверджену наказом Генерального прокурора від 12.03.2021 р. № 64.

Серед суб'єктів, яких відповідно до Закону держава уповноважує вживати заходи із запобігання корупції та щодо яких вона окреслює загальні напрями здійснення їхніх повноважень, прокуратура займає гідне місце. У цьому контексті варто вказати на діяльність спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції – органи прокуратури, Національної поліції України, Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ),

Національне агентство з питань запобігання корупції. Аналізуючи склад цих суб'єктів, слід акцентувати увагу на узагальнюючому моменті – спеціальному уповноваженні, тобто на особливостях правового положення (спеціальному правовому статусі) державних органів, що здійснюють протидію корупції. У сучасній доктрині конституційного та адміністративного права під державними органами, які мають спеціальний статус, розуміються органи, створення яких прямо (або опосередковано) передбачено в Конституції України та які формально не належать до законодавчої, виконавчої та судової гілки державної влади згідно зі ст. 6 Основного Закону України. Відповідно до чинного законодавства України на такі органи покладається здійснення специфічних завдань, щодо них може встановлюватися специфічний порядок їх утворення, реорганізації, підконтрольності та підзвітності, а також призначення і звільнення їх керівників тощо. Тобто такі державні органи загалом мають або принаймні повинні мати статус, відмінний від статусу інших органів державної влади. При цьому, спеціальний статус таких органів має бути зумовлений специфікою завдань, які вони повинні здійснювати в межах повноважень, визначених законами України, незалежно від інших органів державної влади.

За конституційним статусом (ст. 131¹ розділу VII «Правосуддя») прокуратура здійснює: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді; 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Може скластися враження, що віднесення прокуратури до системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції не відповідає правовому положенню та основному призначенню цього державного органу, а проблематика, яка супроводжує антикорупційну функцію, перебуває поза межами функціональних напрямів прокурорської діяльності, визначених Конституцією України. Але якщо оцінити результати прокурорської діяльності у цій сфері, а також детально визначити нормативно-правові й організаційні підстави діяльності органів прокуратури як суб'єкта зі спеціальним статусом у сфері забезпечення протидії корупції, можна дійти інших висновків.

Одним із основних завдань для прокуратури щодо запобігання корупції є забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційними правопорушеннями, у першу чергу державі. Крім того, до способів усунення негативних наслідків корупційних правопорушень чинне антикорупційне законодавство відносить відшкодування фізичним та юридичним особам збитків, моральної або майнової шкоди, завданих унаслідок корупційного правопорушення; скасування нормативно - правових актів, рішень, виданих (прийнятих) внаслідок учинення корупційного правопорушення, органом або посадовою особою,

уповноваженою на їх прийняття чи скасування; визнання актів, рішень незаконними у судовому порядку; визнання нікчемними правочинів, укладених унаслідок корупційного правопорушення; конфіскація або спеціальна конфіскація коштів та іншого майна, одержаного унаслідок вчинення корупційного правопорушення за рішенням суду в установленому законом порядку.

За даними Єдиного реєстру досудових розслідувань та статистичної звітності станом на 2020 рік, в напрямі протидії корупційній злочинності органами прокуратури направлено до суду 2 300 обвинувальних актів, детективами НАБУ за процесуального керівництва Спеціалізованої антикорупційної прокуратури – 68, слідчими Державного бюро розслідувань – 461, органами Національної поліції – 2750. Прокуратурою при розслідуванні цієї категорії злочинів встановлено збитків на суму 2,7 млрд грн, НАБУ, органами Національної поліції України, фіскальної служби, відповідно – 1,7 млрд грн, 1,5 млрд грн, 293 млн грн. Під час розслідування прокуратурою відшкодовано із цих збитків 340 млн грн та 200 млн грн – органами поліції, Подібна ситуація у сфері протидії адміністративним корупційним правопорушенням. Так, прокурорами у 2020 році забезпечено участь у розгляді судами 10 853 протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією [5].

Отже, з огляду на інтегруючу роль закону в процесі регулювання протидії корупції та на підставі викладеного можна стверджувати, що прокуратура відіграє окрему, самостійну й водночас системооб'єднуючу роль. Як особливий державний орган вона не протистоїть іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, а навпаки, сприяє реалізації їхньої компетенції з використанням власних визначених законом повноважень і правових засобів (нагляд, представництво).

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних націй проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

2. Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

3. Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією: практ. посіб./ кол. авт.; за ред. доктора юрид. наук, проф. О.М. Костенка. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 346 с.; С. 4.

4. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

5. Звіт Офісу Генерального прокурора про діяльність прокуратури у 2020 році (відповідно до статті 6 Закону України «Про прокуратуру») URL: https://www.gp.gov.ua/ua/zvit_prok?_m=publications&_t=rec&id=289668.